

9 มหาราช แห่งสยามประเทศ
มหาราชพระองค์ที่ 2
พญามังรายมหาราช ๘ ผู้รวมแคว้นแดนล้านนา
(พ่อขุนเม็งรายมหาราช)

ผู้เรียบเรียงนายประสาร ธาราพรรค

พระราชประวัติพญามังรายมหาราช

พญามังรายมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย ผู้ก่อตั้งเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 1805 เป็นโอรสของพญาลาวเม็ง ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ลัวะจิงกราชแห่งแคว้นจก มารดาชื่อนางเทพคำข่าย (นางเทพคำข่ายหรือนางอัวมิ่งจอมเมือง) ซึ่งเป็นธิดาของท้าวรุ่งแก่นชาย เจ้านครเชียงรุ่ง แห่งแคว้นสิบสองปันนา จึงนับว่าพระองค์สืบเชื้อสายมาจากเจ้านครชั้นสูงทั้งฝ่ายพระบิดาและพระมารดา พระองค์ประสูติเมื่อวันอาทิตย์ แรม 9 ค่ำ เดือนอ้าย ปีกุน เอกศกจุลศักราช 601 ตรงกับพุทธศักราช 1782 (บางตำนานกล่าวว่า เป็นเดือน 3 ปีก่อ) เมื่อพระมารดาแรกตั้งพระครรภ์นั้น ได้ทรงสุบินนิมิตว่าได้เห็นดาวประกายหยาดแต่ท้องฟ้า นภากาลลงมาทางทิศทักษิณ และได้รับดวงดาวนั้น โหรถวายคำพยากรณ์ว่าจะได้โอรสทรงศักดิ์านุภาพปราบประเทศทักษิณจดแดนมหาสมุทร เมื่อพญามังรายพระชนมายุได้ 16 พรรษา พญาลาวเม็งพระบิดา ได้ส่งขอพระธิดาเจ้าเมืองเชียงเรืองมาอภิเษกกับพญามังรายแล้วทรงโปรดยกให้เป็นมหาอุปราช ต่อมาเมื่อพระชนมายุได้ 20 พรรษา พระบิดาได้เสด็จทิวงคต จึงได้ครองเมืองหิรัญนครเงินยางสืบแทนต่อไปตั้งแต่ พ.ศ. 1802 นับเป็นกษัตริย์องค์ที่ 25 ใน ราชวงศ์ลัวะจิงกราช พระองค์ทรงรวบรวมบ้านเล็กเมืองน้อยเข้าเป็นอาณาจักรล้านนาไทยจนเจริญรุ่งเรือง ทรงสถาปนาอาณาจักรล้านนาไทยให้เป็นปึกแผ่น และทรงสร้างความสามัคคีระหว่างชนชาติไทย

ปัญหาพระนามของพระองค์ ชื่อใดถูกต้องกันแน่

พระนามของพระองค์เป็นที่ถกเถียงกันมาก สำหรับพระนามที่ถูกต้องของพระองค์คือ "มังราย" แต่ที่มีปัญหาคือ คำนำหน้าพระนามที่ถูกต้องควรเป็น "พญา" ไม่ใช่ "พ่อขุน" หากกล่าวถึงพระนามที่ถูกต้องควรเป็น "พญามังราย" ไม่ใช่ "พ่อขุนเม็งราย" การเรียกขานคำนำหน้าพระนามของกษัตริย์ว่า...."พ่อขุน.."เป็นคตินิยมของทางอาณาจักรสุโขทัย แต่คตินิยมทางอาณาจักรล้านนา ไม่ปรากฏว่าเรียกขานกษัตริย์ ว่า "พ่อขุน"คงมีแต่..พญา..หรือ .ขุน .เท่านั้น แม้กระทั่งชาวไทยเชื้อ รัฐเชียงตุงและชาวไทยเชื้อ รัฐสิบสองปันนาก็ใช้คำว่า..."พญา.." แทนตำแหน่งกษัตริย์ เรื่องพญามังรายสร้างเมืองเชียงตุง พญาจึงเป็นปฐมกษัตริย์สิบสองปันนาในตำนานเมืองเชียงตุงและตำนานสิบสองปันนาซึ่งมีหลักฐานอ้างอิง ดังนี้

เหตุที่มีการเรียกพระนามว่า"เม็งราย"สืบเนื่องมาจากพงศาวดารโยนกเขียนโดย พระยาประชาภิจักรจักรเปลี่ยนพระนาม "มังราย"เป็น "เม็งราย" ทั้งๆที่เอกสารตำนานต่างๆ ที่มีการอ้างอิง เช่น ตำนานสิงหวัติ ตำนานเมืองหริภุญชัย ตำนานหิรัญนครเชียงแสน ตำนานพิงควงศ์ชินกาลมาลีปกรณ์ ตำนานเมืองพะเยา ตำนานเมืองเชียงราย ตำนานเมืองน่าน ตำนานพระธาตุดอยตุงและต้นฉบับอักษรพื้นเมือง ล้วนแล้วแต่เรียกพระนามว่า "พญามังราย"หรือ "มังราย" ทั้งสิ้นไม่ปรากฏพระนาม "เม็งราย" หรือ "พ่อขุนเม็งราย" เลยสักแห่งเดียว ไม่ทราบเหตุผลใดที่พระยาประชาภิจักรจักร จึงมาเปลี่ยนพระนามเป็น"เม็งราย"แต่ถึงกระนั้นในตอนท้ายของเล่มในรายพระนามกษัตริย์ก็มีคำว่า."มังราย.." ถึงสองแห่ง พลอยให้ผู้เขียนประวัติศาสตร์รุ่นหลังเขียนพระนามผิดไปด้วย แต่ปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าหันมาเขียนพระนาม "มังราย" ถูกต้องแล้วเป็นส่วนมาก อนึ่งพระนาม "พ่อขุนเม็งราย" นักเขียนประวัติศาสตร์คงจะเพ่งใช้พระนามนี้ที่หลังจากที่หลวงวิจิตรวาทการแต่งเพลงประวัติศาสตร์ใช้พระนามในเนื้อเพลง "พ่อขุนเม็งราย"แต่บัดนั้นเป็นต้นมาความผิดพลาดที่เกิดด้วยเหตุนี้อีกประการหนึ่ง

อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ที่ศาลาว่าการจังหวัดเชียงใหม่พ่อขุนรามคำแหง พญางำเมือง และพญามังราย

หลักฐานที่ทางราชการถวายพระนาม "พญามังราย" ปรากฏในการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ ที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ทางราชการจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมด้วยพ่อค้าประชาชน และข้าราชการ ได้พร้อมใจกันร่วมทุนและดำเนินการก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พญามังราย พญาร่วง (พ่อขุนรามคำแหงมหาราช) และพญางำเมือง ซึ่งเป็นพระสหาย ร่วมน้ำสาบาน ณ บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ (หลังเดิม) เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่พระมหากษัตริย์ทั้งสามพระองค์ ทรงร่วมปรึกษาหารือวางแผนผังสร้างเมืองเชียงใหม่ และขนานนามเมืองว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" เพื่อเป็นที่กราบไหว้เคารพสักการะระลึกในพระมหากรุณาธิคุณ และทางราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้จารึกพระนามไว้ที่ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ว่า "'พญามังราย"(เม็งราย) พญาร่วง "พ่อขุนรามคำแหงมหาราช" และ "พญางำเมือง" ทั้งได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระบรมราชินีนาถมาทรงประกอบพระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2527 เวลา 16.00 น.

เหตุผลที่จังหวัดเชียงใหม่และคณะกรรมการได้เรียกขานพระนามว่า"พญามังราย"ก็เพื่ออนุรักษ์ให้ถูกต้องตรงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี เช่น เอกสารตำนานจากคัมภีร์โบราณปืบสาและศิลาจารึกกับคตินิยมของชาวล้านนา ที่ไม่เคยเรียกพระนามกษัตริย์ของล้านนาโดยใช้คำนำหน้าว่า "พ่อขุน"แม้แต่พระองค์เดียว ดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

ศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นศิลาจารึกที่พระสุมนเถระ พระภิกษุชาวสุโขทัย ซึ่งพระเจ้ากือนา แห่งเมืองเชียงใหม่ได้ทรงขอต่อพญาลิไท แห่งกรุงสุโขทัย เพื่อมาเผยแพร่ศาสนาในเชียงใหม่ ปรากฏคำจารึกอยู่ในหลักจารึกหมายเลข ล.พ. 38 เป็นหลักจารึกของพระสุมนเถระสร้างเสริมพระอัฐารสยีนเมื่อ จ.ศ.732 (พ.ศ.1913)เป็นระยะเวลาห่างจากปีสวรรคตของพญามังรายและกษัตริย์ล้านนาว่า.. "อันว่า พระศิลาจารึก เจ้าท้าวสองแสนนาอันธรรมมิกราช ผู้เป็นลูกรักแก่ พญาผาย เป็นหลานแก่ พญาคำฟู เป็นหลานแก่ พญามังราย หลวงนี้ "

วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่

หลักศิลาจารึกวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศิลาจารึกที่ 76 ซึ่งจารึกไว้เมื่อ พ.ศ. 2124(จ.ศ. 943)ในจารึกกล่าวถึงการสร้างเมืองเชียงใหม่ และสร้างวัดเชียงมั่น โดยพญามังราย พญาร่วง และพญางำเมือง ดังนี้ " ศักราช 658 ปีรวายสันเดือนวิสาขะออก 8 ค่ำ วัน 5 ไทยเม็งเปล้ายามแดรุ่งแล้วสองลูกนาที่ ปลายสอง บาทนวลคณาเสวยนวางค์ พฤหัสในมินศรี พญามังรายเจ้า พญางำเมือง พญาร่วง ทั้งสามตนตั้งหอนอนใน ชัยภูมิราชมณเฑียรชุด คือ ก่อตึบุร ทั้งสี่ด้าน...."

หลักจารึก ล.พ. 9 ซึ่งปัจจุบันตั้งไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดลำพูน ระบุพระนามว่า "พญามังราย"(ประชุมศิลาจารึกภาคที่3)ฉะนั้นพระนาม"พญามังราย"จึงมีความหมายต่อความรู้สึกของชาวล้านนา และชาวเชียงใหม่อย่างยิ่ง ที่พระองค์ทรงเป็นผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการปกครองและวัฒนธรรม สืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนั้นก็ปรากฏอยู่ในตำนานเป็นคัมภีร์ใบลานบ้าง ปี่สาบ้างเอกสารต่างๆที่กล่าวมาแล้วนั้น เขียนพระนามว่า"พญามังราย"หรือ"มังราย"ทั้งสิ้นเช่นชินกาลมาลีปกรณ์ รัตนโดย พระรัตนปัญญาเถระพระวงศ์ของ พญามังราย การเรียกพระนาม"พญามังราย" จึงไม่ผิด (เอกสารเรื่องนี้เดิมเขียนเป็นภาษาบาลีและได้แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ศาสตราจารย์ออร์ซเซเดย์และภาษาอังกฤษโดย ดร.ชยะวิกรม แห่งมหาวิทยาลัยลอน(ลังกา)ตำนานมูลศาสนา รัตนโดยพระพุทฺธพุกาม พระพุทฺธญาณ เชื่อว่าได้แต่งขึ้นก่อนปีที่แต่งชินกาลมาลีปกรณ์หรือจามเทวีวงศ์ (พ.ศ. 2059-2060) ประชุมพงสาวดารภาคที่10 เรื่องราชวงศ์ปกรณ์พงสาวดารเมืองน่าน ประชุมพงสาวดารภาคที่ 61 เรื่อง พงสาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน และตำนานสิงหวัติ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 8 ผูก ฉบับสำนักนายกรัฐมนตรีจัดพิมพ์เผยแพร่ กฎหมายมังรายศาสตร์ (ฉบับวัดเสาไห้-ฉบับวัดเชียงมั่น-ฉบับวัดหมื่นเงินกอง-ฉบับนอตอง-ฉบับวัดช้างค้ำและฉบับวัดไชยสถาน)ตำนานพระธาตุตอดตุง โครงราชหิภุญชัย (ฉบับพระสมุท ฉบับเชียงใหม่-ฉบับลำพูนและฉบับวัดกิ้วพรวัว อ.แม่จันเชียงราย) ตำนานเมืองเชียงตุง ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ตำนานพระธาตุหิภุญชัย โคลงมังรายรบเชียงใหม่ ฯลฯ

การใช้คำนำหน้าพระนาม "มังราย"เป็นพ่อขุนมังราย ย่อมไม่เป็นการถูกต้องตามคตินิยมของชาวล้านนาและไม่ถูกต้องตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีตามที่กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น คตินิยมของการใช้คำว่า "พ่อขุน"เป็นลักษณะของชาวอาณาจักรสุโขทัยตามลักษณะการปกครองของกษัตริย์ ทำนองพ่อปกครองลูกและปรากฏจากหลักฐานศิลาจารึกสุโขทัยเรียกคำนำหน้าพระนามว่า "พ่อขุน" เพียงไม่กี่พระองค์

คือพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนบานเมือง พ่อขุนรามคำแหง พ่อขุนผาเมือง พ่อขุนบางกลางหาว(พระองค์เดียวกับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์)และพ่อขุนศรีนาวนำถม เท่านั้นกษัตริย์พระองค์ไม่เรียก "พ่อขุน" เช่น พญาสิทธิไทย พญาสิทธิไทย(ศิลาจารึกหลักที่3 นครชุมกำแพงเพชร)ฉะนั้นการที่จะใช้คำนำหน้าพระนามของพระมหากษัตริย์ทางล้านนาเป็น"พ่อขุน." จะทำให้สับสนและผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นการฝักคตินิยมและเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชาวล้านนาโดยเฉพาะชาวเชียงใหม่ คำว่า "พ่อขุน"+พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 อธิบายว่า "พ่อขุน"(โป) น.กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ในสมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกหลักที่ 1 ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

หลักฐานที่ปรากฏในศิลาจารึกสุโขทัยมีดังนี้

ศิลาจารึกหลักที่1 หน้า1ตอนที่2ว่า เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว " . " กลางบ้าน กลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บท้องช่องโง่มนจะกล่าวถึง เจ้าเมือง ขุนปรีไปปล้นกระดิ่ง อันแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ " . "

ในด้านที่4 กล่าวคือ "พ่อขุนรามคำแหง"ถูกพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ 1204 ศกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหงหาใครใจในใจ แลใส่สายสือไทยนี้จึงมีเพื่อขุนผู้นั้นใส่ไว้พ่อรามคำแหงนั้น หาเป็นท้าวพญาแก่ไทยทั้งหลายอนึ่งจะเห็นได้ว่า ตามหลักศิลาจารึกนั้น การเรียกขานพระนาม "พ่อขุน"มิใช่มีแต่พ่อขุนรามคำแหงเท่านั้นแต่ได้เรียกถึง(ศิลาจารึกหลักที่ 2 วัดศรีชุม สุโขทัย) พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนผาเมือง พ่อขุนบาน และพ่อขุนนำถมอีกด้วย (มีคำว่า "ปู่พญา" พรญา)ศรีนาวนำถม ซึ่งเป็นคนละพระองค์กับ "พ่อขุนนำถม")

ส่วนทางอาณาจักรล้านนาและสุโขทัยมีความสัมพันธ์ต่อกษัตริย์ของล้านนาคือ พญามังราย พญาเจ้าเมือง และพ่อขุนราม ที่เป็นพระสหายร่วมสาบานกัน และประชาชนทั้งสองอาณาจักรจะไปมาหาสู่ทำมาค้าขายซึ่งกันและกันก็ย่อมจะได้กิตติศัพท์เรียกขานกษัตริย์สุโขทัยว่า "พ่อขุน" อยู่เป็นเนืองนิจชาวล้านนาไม่ได้เอาคตินิยมเรียกขานกษัตริย์ของสุโขทัยมาเป็นแบบอย่างด้วย คงเรียกขานพระนามกษัตริย์ของตนเอง " พญา" หรือไม่มีเพียงคำว่า "ขุน" เท่านั้น สำหรับบางพระองค์หรือบางสมัยกาลแม้แต่พระสุมนเถระที่เป็นชาวสุโขทัย ซึ่งเป็นผู้ทำ

ศิลาจารึก วัดพระยืน จังหวัดลำพูน ก็ไม่ได้จารึกพระนาม "พ่อขุนมั่งราย" ตามคตินิยมของชาวสุโขทัยซึ่งพระสุมนเถระเคยชินอยู่เป็นเนืองนิจในอาณาจักรสุโขทัย แสดงว่าพระสุมนเถระได้ทราบถึงคตินิยมของชาวล้านนาเป็นอย่างดี จึงได้จารึกพระนามกษัตริย์ ของล้านนาว่า "พญาคำฟู พญาผายู และพญามั่งราย"

อย่างไรก็ดี ในจารึกสุโขทัยหลักที่ 4หลักที่ 5หลักที่ 7และหลักที่ 8 จารึกพระนามกษัตริย์สุโขทัยว่า "พญา" (พระญา) ทั้งสิ้น

ดร. ฮันส์ เพนธ์ เป็นชาวเยอรมัน เกิดในปี พ.ศ. 2480 ที่นครเบอร์ลิน เมื่ออายุ 19 ปี ได้เริ่มศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความหมายคำว่า "พญา" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้อธิบายไว้ว่า "พญา" (พะยา) (โบ) น.เจ้าแผ่นดิน เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า พะยา น.บรรดาศักดิ์สูงกว่า พระต่ำกว่า เจ้าพระยา" มีผู้รู้บางท่าน อ้างว่า พญา เป็นภาษาเขมร โดยอ้างพจนานุกรมเขมรว่า " พญา" (น) เจ้าชาย คำนำหน้าชื่อเจ้าเมือง คำนำหน้าชื่อรัฐมนตรีและผู้รู้เท่านั้นก็กล่าวต่อไปอีกว่า การที่มีการใช้คำว่า " พญา"เนื่องจากไทยรับเอาวัฒนธรรมเขมรเข้ามาใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแล้วอิทธิพลของภาษาเขมรจะขยายมาทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนมากที่สุดเรื่องนี้ เป็นการที่อ้างเอาพจนานุกรมของเขมรด้านเดียว แต่พจนานุกรมไทยมิได้ถือว่าเป็นภาษาเขมร เพียงแต่อ้างว่าเป็นภาษาโบราณ ตรงข้ามถ้า คำใดเป็นคำเขมรแท้พจนานุกรมไทยจะระบุว่าเป็นภาษาเขมร เช่น เขนย เสวย เป็นต้น ส่วนการที่อ้างว่าภาษาเขมร หรือวัฒนธรรมเขมรแพร่เข้ามามากในสมัยพระบรมไตรโลกนาถคงจะหมายถึงคำว่า พระยา ซึ่งคำนี้ตามพจนานุกรมให้ความหมายเพียงตำแหน่งบรรดาศักดิ์ที่ต่ำกว่าเจ้าพระยา และสูงกว่าพระแต่คำว่า " พญา"ที่ทางล้านนาใช้นำหน้ากษัตริย์นั้น มีมาก่อนในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ อย่างน้อยที่สุดก็เท่าที่ปรากฏ ในหลักศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน คือ พ.ศ. 1913 ตรงกับสมัยพญาลิไท และพระเจ้าก็อนาอย่างใดก็ตาม ผู้รู้อีกท่านหนึ่งคือ ดร. ฮันส์ เพนธ์ แห่งสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อธิบายว่า พญา เป็นศัพท์ที่มาจากภาษาอินเดีย เป็นคำที่ใช้เรียกกษัตริย์ของชาวมอญสมัยโบราณ ดังนั้น ไม่ว่าจะอ้างเป็นภาษาเขมร ภาษามอญ หรือภาษาไทย ก็เป็นภาษาที่นำมาจากอินเดียกันทั้งสิ้น ไทยทางล้านนามิได้รับเอา วัฒนธรรม ทางเขมร แต่รับเอาวัฒนธรรมจากมอญ เพราะไปมาหาสู่กับอาณาจักรสุโขทัยอยู่เสมอ และยังผนวกเอาอาณาจักรสุโขทัย

เข้ามาในอาณาจักรล้านนา ในสมัยพญามังราย อิทธิพลของภาษามอญจึงเข้ามาปนอยู่ในภาษาถิ่นของล้านนา จนกลายเป็นภาษาของล้านนาไป ดังนั้นผู้ใดจะมาอ้างว่าการใช้ " พญา"พระนาม ศรีอินทราทิตย์ รามคำแหง ก็เป็นภาษาต่างชาติเหมือนกันดังนั้น ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังได้กล่าวมาแต่ต้น พระนามที่ถูกต้องของพระมหากษัตริย์แห่งล้านนาที่ผู้ทรงสร้าง " นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" คือ พญามังราย ไม่ใช่พ่อขุนเม็งราย และทั้งที่เป็นการสมควรในการถวายพระสมัญญานามว่า " พญามังรายมหาราช" เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติในฐานะที่พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ยิ่งใหญ่แห่งแคว้นล้านนาไทย ทรงรวบรวมนครรัฐหรือแคว้นต่างๆทั้งได้ผนวกเอาอาณาจักรเดียวกัน ทำให้อาณาจักรล้านนา ไทยแผ่ไปอย่างกว้างใหญ่ไพศาล และขยายพระราชอำนาจเข้าไปถึงอาณาจักรพม่าและหงสาวดี ปัจจุบันนี้นครเชียงใหม่ได้เจริญวัฒนาเป็นหลักในการปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือและเป็นศูนย์กลางแห่งอารยธรรมล้านนาสืบมาทุกวันนี้

วัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย

พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพญามังรายมหาราช

ทรงสร้างเมืองเอกในแคว้นแคว้นถึง 3 เมืองได้แก่

สร้างเมืองเชียงราย เมื่อ พ.ศ. 1805

สร้างเมืองกุมกาม (ปัจจุบันคืออำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่) เมื่อ พ.ศ. 1829

พ.ศ. 1834 พญามังรายเสด็จไปสร้างเมืองใหม่ที่เชิงดอยสุเทพ ใช้เวลาสร้างนาน 5 ปี พ.ศ. 1839 จึงแล้วเสร็จจึงได้อัญเชิญพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระเจ้าแผ่นดินสุโขทัย พญาเจ้าเมืองธรรมมิกราช พระเจ้าแผ่นดินแคว้นพะเยา มาช่วยกันขนานนามเมืองใหม่ว่า นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่

นอกจากนั้น พระองค์ยังได้ทรงบูรณะเมืองหิรัญนครเงินยาง และในปี พ.ศ. 1811 ได้บูรณะเมืองฝางเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนไพร่พลของพระองค์ (ซึ่งแต่เดิมเมืองฝางตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองหิรัญนครเงินยางมาก่อน) และโปรดให้ขุนอ้ายเครือคาลก หรือขุนเครื่อง ราชโอรสองค์ใหญ่ไปครองเมืองฝาง

เวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่

ทรงพระปรีชาสามารถในการสงคราม

พญามังราย ทรงแผ่พระเดชในทางการรบ ดินแดนภาคเหนือทั้งหมดพ้อขุนเม็งรายได้ครอบครองโดยทั่วอาณาจักรล้านนาในรัชสมัยของพระองค์มีอาณาเขตกว้างไกล

ทางเหนือถึงเชียงรุ่งและเชียงตุง

ตะวันออกถึงน้ำโขง แต่ไม่รวมเมืองพะเยา เมืองน่าน และเมืองแพร่

ทิศใต้ถึงนครเขลางค์

ตะวันตกถึงอาณาจักรพุกาม (พม่าและมอญ)

พ.ศ. 1805 ขณะยกทัพไปถึงเมืองลาวกู่เต้าและประทับอยู่ที่นั่น เผอญช้างทรงของพระองค์ซึ่งทอดไว้ที่ป่าห้วยดอยทางทิศตะวันออก หลุดพลัดไป พระองค์จึงเสด็จตามรอยช้างไปจนถึงดอยจอมทอง ริมฝั่งแม่น้ำกก ทอดพระเนตรเห็นภูมิประเทศเป็นชัยภูมิที่ดี จึงได้โปรดให้สร้างพระนครขึ้น โดยก่อกำแพงโอบรอบ เอาดอยจอมทองไว้ภายในขนานนามว่า เมืองเชียงราย แล้วให้ย้ายราชธานีจากเมืองหิรัญนครเงินยาง มาตั้งอยู่ที่เชียงรายนับแต่นั้นมา

พ.ศ.1811 ได้แปรพระราชฐานไปประทับอยู่เมืองฝาง ซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่ครั้งพระเจ้าลาวะจักราช ปฐมวงศ์ เมื่อพ.ศ.1183

พ.ศ.1812 ทรงยกทัพไปตีเมืองผาแดงเชียงของได้ แล้วทรงเสด็จกลับมาประทับที่เมืองฝาง

พ.ศ.1814 ทรงยกทัพไปตีเมืองเชียง ทรงได้รับชัยชนะและทรงได้เมืองเชียงมาไว้ในครอบครอง แล้วเสด็จกลับมาประทับที่เมืองฝาง

พ.ศ.1819 พญามังรายได้ยกกองทัพไปประชิดเมืองพะเยา พ้อขุนจำเมือง ผู้ครองเมืองพะเยา ออกมารับเสด็จด้วยไมตรีและยกตำบลบ้านปากน้ำให้แก่พ้อขุนเม็งรายแล้วปฏิญาณเป็นมิตรกัน ต่อมาอีกราว 4 ปี พ้อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งอาณาจักรสุโขทัย พ้อขุนจำเมือง และ พ้อขุนเม็งราย ได้กระทำสัตย์ปฏิญาณ

เป็นพระสหายกัน โดยทรงเอาโลหิตที่นิ้วพระหัตถ์ผสมกับน้ำสัตย์เสวยทั้งสามพระองค์สัญญาว่าจะไม่
เบียดเบียนกันตลอดชีวิตและในปี

วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง(เขลางค์นคร)

พ.ศ.1824 ทรงยกทัพไปตีแคว้นทริภุญชัยจาก พญายีบา ทรงทำสงครามอยู่นานกว่าจะสำเร็จทรง
ส่งให้ขุนฟ้าเข้าไปเป็นไส้ศึกในนครทริภุญชัย เมื่อขุนฟ้าสบโอกาสจึงได้ส่งข่าวไปบอกแก่พญามังรายเจ้ายกทัพ
เข้าตีทริภุญชัยสำเร็จ พญายีบาทรงเสด็จหนีออกจากเมืองโดยได้รับความช่วยเหลือจากพญาเบิก เจ้าเมืองเข
ลางค์นครซึ่งเป็นพระโอรสของพญายีบา พญายีบาเสด็จหนีออกเมืองไปถึงดอยกลางปากคีตนึกได้ทีที่เสียรู้ขุนฟ้า
เป็นไส้ศึกให้พญามังรายก็เสียใจหลังน้ำตาร้องไห้ สถานที่ที่น้ำตาตกนี้จึงมีชื่อว่า “ดอยพระยายีบาร้องไห้” มาจน
ทุกวันนี้ ต่อมาพระยายีบาจึงหนีมาอยู่กับพระยาเบิกเจ้าเมืองลำปาง(เขลางค์) ผู้เป็นโอรส เวลาล่วงไป 14 ปี
พระยาเบิกทรงช้างชื่อ ปานแสนพล ยกทัพไปหมายจะตีเมืองลำพูนคืนให้พระบิดา พญามังรายให้เจ้าขุน
สงครามทรงช้างชื่อแก้วไชยมงคลออกรบศึก ทั้งสองได้ทำยุทธหัตถีกัน ที่บ้านข่มงูขุนช้าง ใกล้เมืองกุม
ภาม พระยาเบิกถูกหอกแทงบาดเจ็บ และตีฝ่าวงล้อมออกมาได้ จึงมาตั้งรับอยู่ที่ตำบลแม่ตาล เขตเมืองลำปาง
ได้สู้รบกันเป็นสามารณผล ที่สุดทัพลำปางแพ้ยับเยิน

พระยาเบ็ก หรือเจ้าพ่อขุนตาน

เจ้าขุนสงครามจับกุมตัวพระยาเบ็กแม่ทัพได้ และปลงพระชนม์เสียที่นี่ ดวงวิญญาณอันกล้าหาญเปี่ยมไปด้วยกตัญญูเวทิกุณนี้ จึงได้รับพระราชทานนามว่า "เจ้าพ่อขุนตาน" พญามังรายทรงครองเมืองหริภุญชัยได้ 2 ปีจึงเสด็จไปสร้างเมืองใหม่คือ เวียงกุมกาม เนื่องจากทรงมีพระดำริว่าเมืองหริภุญชัยไม่เหมาะสมกับพระองค์จึงทรงให้เจ้าขุนศรีพระไอรสองค์เล็กของพระองค์มาปกครองเมืองนี้แทน

ในปี พ.ศ.1828 พระยาธิบยาและพระยาเบ็กยกทัพขอมมาเพื่อตีเมืองหริภุญชัยคืน พ่อขุนเม็งรายจึงทรงแต่พระไอรสคือ ขุนคราม ยกทัพออกไปต้านทาน ได้รับกับพระเบ็ก และจับพระยาเบ็กสำเร็จโทษ พระยาธิบยาว่าว่าเสียบุตรจึงทิ้งเมืองเขลางค์หนีไปพึ่งพระยาพิษณุโลก เจ้าขุนครามจึงได้เมืองเขลางค์อีกเมืองหนึ่ง

พ.ศ.1831 ทรงยกทัพไปตีเมืองหงสาวดี พระเจ้ากรุงหงสาวดีสุทโธสมเกรงพระบารมีจึงแต่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายขอเป็นพระราชไมตรีและยอมยกพระราชธิดาพระนางปายโคให้เป็นบาทบริจาริกาแก่พระองค์

เมืองพุกาม (Bagan) เมืองท่องเที่ยวของพม่าที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น "เมืองแห่งทะเลเจดีย์"
หรือ "ดินแดนแห่งเจดีย์สี่พันองค์"

พ.ศ.1833 ทรงยกทัพไปตีเมืองพุกาม พระเจ้าอังวะทรงทราบข่าวจึงได้ให้เสนาอำมาตย์ นำเครื่องบรรณาการมาถวายขอเป็นพระราชไมตรี พระเจ้าอังวะได้ทรงส่งช่างต่างๆมาให้ เช่น ช่างทองคำ ช่างทองเหลือง ช่างทองแดง ช่างเหล็กและอื่นๆ พญามังรายจึงทรงยกทัพกลับทรงโปรดให้ช่างทองไปอยู่เมืองเชียงตุง ช่างสีทองไปอยู่ที่เมืองเชียงแสน ช่างทองเหลือง ช่างเหล็กไปอยู่ที่เมืองเวียงกุมกามอีกทั้งยังทรงได้บำรุงพระพุทธศาสนาโดยได้รับอิทธิพลตามแบบอย่างของอังวะ

พ.ศ. 1829 ยกทัพไปตีเมืองหงสาวดีพระเจ้าหงสาวดีเจงพยูเจง เกรงพระบารมีจึงแต่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายขอเป็นไมตรีโดยยกพระราชธิดาพระนามว่านางปายโค (ตะละแม่ศรี) ให้เป็นบาทบริจาริกาแต่พ่อขุนเม็งราย

พ.ศ. 1832 ยกทัพไปตีเมืองพุกาม พระเจ้าอังวะให้ราชบุตรนำเครื่องบรรณาการมาต้อนรับขอเป็นไมตรี

ทรงนำความเจริญในด้านศิลปกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรมมาสู่แคว้นล้านนา

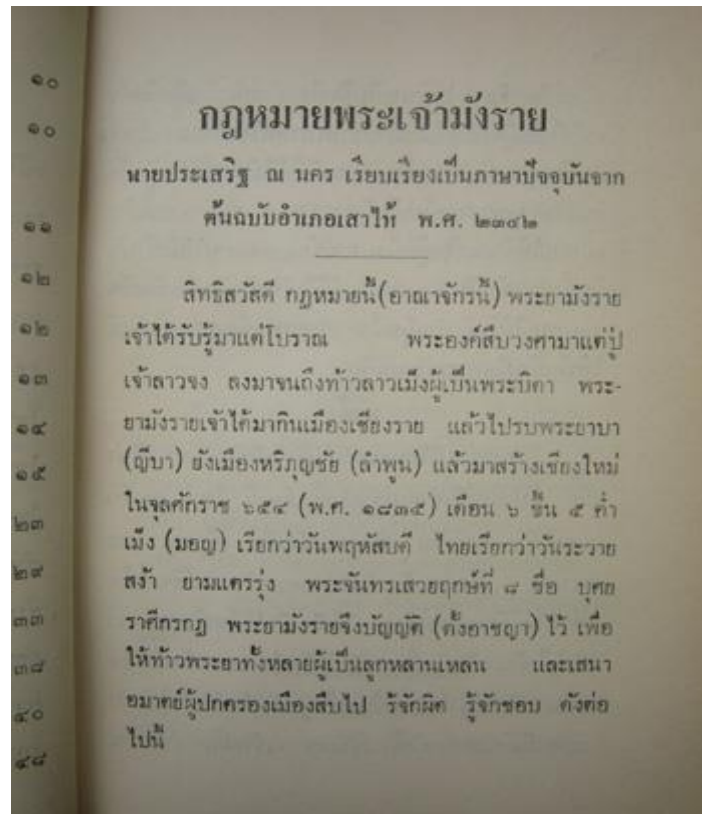
โดยเมื่อครั้งที่ยกทัพไปตีเมืองพุกาม พระองค์ได้นำช่างฝีมือต่าง ๆ เช่น ช่างสีทอง ช่างทอง และช่างเหล็ก ชาวพุกามเข้ามาฝึกสอนชาวล้านนาไทย จึงเข้าใจว่าศิลปะต่าง ๆ ของพุกามที่มีเหลืออยู่ในปัจจุบันน่าจะเริ่มมาแต่นั้นเมื่อจำนวนไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของพระองค์มีมากขึ้น ก็ทรงจัดหาทำเลที่เหมาะสมในการเกษตรและการค้าเพื่อให้มีอาชีพทั่วหน้า

ทรงเป็นนักปกครองที่สามารถและประกอบด้วยคุณธรรมสูงส่ง

พญามังรายทรงเลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยเป็นองค์ศาสนูปถัมภกและทรงนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในการปกครองราชรัฐของพระองค์ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขมีศีลธรรมอันดีมีอหิยาชัยโอบอ้อมอารี แก่คนทั่วไปซึ่งเป็นมรดกด้านคุณธรรมที่ตกทอดถึงลูกหลานชาวล้านนา จนตราบเท่าทุก

วันนี้ แม้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักรบผู้กล้าแล้ว แต่การใดที่เป็นทางนำไปสู่ความหายนะเป็นเหตุให้เสียเลือดเนื้อระหว่างคนไทยด้วยกัน พระองค์จะทรงหลีกเลี่ยง ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงรับไมตรีจากเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ และการกระทำสัตย์ปฏิญาณระหว่างสามกษัตริย์ดังกล่าว

พระปรีชาสามารถในด้านการปกครอง

กฎหมายมังรายศาสตร์

ในการปกครองบ้านเมือง พญามังรายทรงวางระเบียบการปกครองหรือกฎหมายที่ทรงตราขึ้นไว้เป็นพระธรรมศาสตร์ ใช้ในการปกครองแผ่นดิน ทรงอาศัยประมวลกฎหมายที่เรียก "วินิจฉัยมังราย" หรือ "มังรายศาสตร์" ซึ่งเป็นราชศาสตร์ (พระราชบัญญัติประกอบพระธรรมศาสตร์) อันกลั่นกรองมาจากคำวินิจฉัยที่พระมหากษัตริย์มีไว้ แล้วประมวลเข้าเป็นหมวดเป็นหมู่ เพื่อให้ลูกขุนใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาในการพิพากษาผู้กระทำความผิดสมควรแก่โทษานุโทษโดยมิให้เลือกเห็นแก่หน้าว่าจะเป็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย หัวหมู หรือไพร่น้อยเมื่อกระทำความผิดย่อมต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน

การจัดหน่วยทหาร ตามมังรายศาสตร์ ได้กล่าวถึงการจัดหน่วยทหาร ตั้งแต่เล็กไปใหญ่ ตามหลักจำนวนไพร่พลที่มีอยู่ในหน่วยนั้น ๆ เริ่มต้นจากหน่วยเล็กที่สุด

กฎหมายมังรายศาสตร์หรือวินิจฉัยมังราย นับว่าเป็นหนังสือโบราณที่เก่าแก่ที่สุดต้นฉบับเดิมเขียนเป็นภาษาไทยเหนือหรืออักษรตัวเมือง ความหมายของชื่อกฎหมายนั้นหมายความว่า เป็นคำพิพากษาของพญามังรายเจ้านั่นเองครับ สำหรับลักษณะการแต่งของกฎหมายมังรายศาสตร์นี้เป็นการแต่งแบบร้อยแก้ว มังรายศาสตร์เป็นหนังสือกฎหมายที่ได้รวบรวมเรียบเรียงมาจากหนังสือธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นคัมภีร์กฎหมายเก่าแก่ของอินเดีย ที่ถูกมอญดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของตนไปบ้างแล้ว ในส่วนของ**ตอนแรก**กล่าวถึงการสืบสันตติวงศ์ลานนา การสร้างเมืองเชียงใหม่และวัตถุประสงค์ในการแต่ง คำนำ ใช้คำว่าสิทธิสวัสดิ กล่าวถึงกฎหมายที่ได้รู้มาแต่โบราณ พญามังรายจึงบัญญัติไว้เพื่อให้ท้าวพระยาทั้งหลายผู้เป็นลูกหลานเหลน และเสนาอมาตย์ผู้ปกครองเมืองสืบไปได้รู้จักผิดรู้จักชอบ **ตอนที่สอง**กล่าวถึงเรื่องระเบียบการปกครอง ซึ่งสมัยนั้นได้มีการจัดการปกครองออกเป็นหมู่ๆ หมู่ละ 10 คนบ้าง 100 คนบ้าง 1,000 คนบ้าง 10,000 คนบ้าง 100,000 คนบ้าง โดยมีหัวหน้าทำหน้าที่ในการปกครองในแต่ละหมู่ **ตอนที่สาม**กล่าวถึงเรื่องของตัวบทกฎหมาย ที่มีคำอธิบายพร้อมเหตุผลประกอบ มีจริยธรรมสอดแทรก และมีลักษณะของความยืดหยุ่นเพื่อความเหมาะสมอีกด้วย สำหรับหมวดหมู่ต่างๆ ที่ถูกแบ่งไว้มีดังนี้ 1.กฎหมายหมวดหนีศึก 2.คนตายกลางสนามรบ 3.รบศึกกรณีได้หัว และไม่ได้หัวเข้าศึก 4.เสนาอมาตย์ตาย 5.ให้ไพร่มีเวรผลัดเปลี่ยนกัน 6.ไพร่กู้เงินทุน 7.ไพร่สร้างไร่นา 8.โทษหนักสามสถาน 9.โทษประหารชีวิต 10.ลักษณะหมั้น 11.ลักษณะหย่า 12.การแบ่งสินสมรส 13.ขอรับมรดก 14.อายุความยี่สิบปี 15.สาเหตุวิวาทกัน

จากหมวดกฎหมายเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงเป็นนักปราชญ์แห่งการปกครองอย่างแท้จริง สมัยโบราณการศึกษายังไม่มีเป็นระบบ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีสถาบันการศึกษา แต่พญามังรายมหาราชทรงรอบรู้จากสติปัญญา จากสามัญสำนึกและจินตนาการอันแหลมคมของพระองค์ กฎหมายพญามังรายมหาราชนั้นได้กลายมาเป็นพื้นฐานของกฎหมายปัจจุบันที่ได้รับการพัฒนาสืบมา

วินิจฉัยมังรายฉบับเก่าแก่ที่สุดหลงเหลือมาถึงปัจจุบันเพียงฉบับเดียว คือ ที่พบ ณ วัดเสาไห้ คัดลอกเอาไว้เมื่อ พ.ศ. 2342 และต่อมา ราชบัณฑิตยสถานแปลเป็นภาษาปัจจุบันเมื่อ พ.ศ. 2514

พระปรีชาสามารถในการตัดสินใจ

พญามังรายมหาราชทรงเป็นตุลาการตัดสินความคดีระหว่างพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งอาณาจักรสุโขทัย กับพญาเจ้าเมืองธรรมิกราช แห่งแคว้นพะเยา ด้วยความสุจริตรอบคอบ ในปีพ.ศ. 1830 โดยเกิดเหตุคือเรื่องข้อพิพาทระหว่าง พญาแก้ว (พ่อขุนรามคำแหงมหาราช) แห่งเมืองสุโขทัย กับพระนางอู่เชียงแสนราชเทวีของพญาเจ้าเมือง พญาเจ้าเมือง ทรงทราบเหตุก็กุมเอาพญาแก้วไว้ พ่อขุนเจ้าเมือง ได้อัญเชิญพญามังรายมหาราชไปช่วยตัดสินความ จะตัดสินเองก็ทรงกลัวที่จะกระทบไมตรีต่อพระสหาย พญามังรายมหาราชทรงทราบเหตุก็จินตนาการว่า โบราณธรรมแต่ก่อน เจ้าความยอมมาสู่ผู้รู้ได้ความพิจารณาด้วย บัดนี้สหายทั้งสองเป็นความต่อกันหากจะไปพิจารณาความแห่งเขาทั้งสองบัดนี้ ครั้นจะให้มาตัดสินก็จักเป็นเวรแก่กันมากชะละ ครั้นก็จักเอาพระร่วงมาตัดสินแต่สังใหม่มันก็เป็นพระยามีอำนาจนัก จักมีความละเอียดละละ

พญาเจ้าเมืองนายโจทก์ ได้แจ้งโทษพระร่วงต่อพญามังรายมหาราชก่อน พญามังรายมหาราชจึงตรัสว่า ดูราสหายเจ้า เราเป็นท้าวพระยาใหญ่ได้ทรงนำมูรธาภิเษกสรลงเศศมีศบรวิารทุกคนดังพญาแก้วนี้เล่า เขาเจ้าก็ได้มูรธาภิเษกในเมืองสุโขทัยพูนแล้ว แม้นท้าวแก้วได้กระทำผิดสหายได้รักษาไว้ บัดนี้สหายจึงนำพระร่วงมาเรจักพิจารณาตามครรลองคุณและโทษ พญาเจ้าเมืองก็หื้อเอาพระร่วงเจ้ามาถาม พระร่วงเจ้าก็ปลงปฏิญาณว่าได้ประพฤติผิดตามที่กล่าวหา ในวันรุ่งขึ้นพญามังรายมหาราชจึงแนะนำให้พ่อขุนรามคำแหงทรงเสียผี ในการเล่าโลมสนมคนโปรดเป็นเงินเก้าแสนเก้าหมื่นเก้าพันเก้าร้อยเบี้ย เงินจำนวนนี้พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงไม่มีติดตัวมา พญามังรายมหาราชจึงทรงออกให้แทนต่อจากนั้นก็ทรงสาบานเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ไม่มีการฆ่าฟันหรือรุกรานกัน โดยทรงคิดเลือดสาบานบริเวณริมฝั่งแม่น้ำขุนภู สถานที่ที่พญาทั้งสามหันหลังพิงกันกล่าวคำสาบานต่อมาได้กลายเป็นแม่น้ำชื่อว่า ลำน้ำแม่อิง

พระปรีชาสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร

จุลศักราช 648 จากประชุมพงศาวดารภาคที่ 5 ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ตอนหนึ่งว่า ถึงปีจอ จุลศักราช 648 พญามังรายมหาราชจึงย้ายมาสร้างเวียงกุมกาม ณ ที่ใกล้แม่น้ำแม่ระมิงค์ ให้ขุดคูเวียงทั้งสี่ด้าน ไขน้ำแม่ระมิงค์เข้าขังในคูและตั้งลำเวียงรอบทุกเบื้อง ให้ขุดหนองสระอันหนึ่ง ณ ที่ใกล้เรือนหลวง ยามเมื่อขุดนั้นพญามังรายมหาราชทรงเยี่ยมหน้าต่างผู้คนคนทำการทุกวัน ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรมีน้ำในการทำเกษตร ต่อมาได้ทรงตั้งตลาดกุมกามให้เป็นที่ย่อยขายแก่คนทั้งหลายเป็นที่สนุกยิ่งนัก แสดงให้เห็นถึงพญามังรายมหาราชทรงมีวิสัยทัศน์กว้างไกลต่อการดำรงชีพของชุมชน

ด้านศาสนา

ในปี พ.ศ. 1824 พญามังรายมหาราช ได้เมืองหริภุญชัย ก็ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธบาทตากผ้า ต่อมา จนสิ้นราชวงศ์เม็งราย เกิดศึกสงครามบ้านเมืองร้าง วัดพระพุทธบาทตากผ้าก็เสื่อมโทรมไปปัจจุบัน พระพุทธบาทตากผ้า ประดิษฐานอยู่ ณ วัดพระพุทธบาทตากผ้า บนเนินเขาระหว่างดอยม่อนช้าง กับดอยศรีอ่าบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ห่างจากตัวเมืองลำพูนไปทางทิศใต้ประมาณ 22 กิโลเมตร รอยพระพุทธบาทประดิษฐานอยู่ในวิหารจตุรมุข มีอยู่สองรอย คือรอยพระพุทธบาทใหญ่ มีขนาดกว้างประมาณหนึ่งเมตร ยาวประมาณสองเมตรครึ่ง รอยพระพุทธบาทเล็ก มีขนาดกว้างประมาณ 32 นิ้ว ยาวประมาณ 1 เมตร กับ 26 นิ้ว

ตามตำนานกล่าวว่า ในสมัยพุทธกาล ณ เวลาใกล้รุ่งวันหนึ่ง พระพุทธองค์ได้ทรงแผ่ขยายพระญาณเพื่อตรวจดูสัตว์โลกผู้ควรแก่การบรรลุมรรค ก็ทรงทราบด้วยพระอนาคตญาณ (พระญาณหยั่งรู้ความเป็นไปในอนาคตตามความเป็นจริง) ว่าในดินแดนสุวรรณภูมิ (คือดินแดนที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของประเทศไทยในปัจจุบัน) จะเป็นทีประดิษฐานพระพุทธศาสนา อย่างมั่นคงต่อไปในอนาคต สมควรที่พระองค์จะเสด็จไป

ประดิษฐานพระศาสนาไว้ เมื่อทรงมีพระดำรินั้นแล้ว จึงได้เสด็จมาสู่สุวรรณภูมิโดยพุทธรณิมิต มีพระอานนท์เป็น
ปัจฉาสมณะ (ตามเสด็จ) พระองค์ได้เสด็จจาริกมาตามคามนิคมชนบทต่าง ๆ จนถึงถ้ำดับเต่า ถ้ำเชียงดาว พระ
นอนขอนม่วง พระบาทยังหวัด และพระธาตุทุ่งต้อม ตามลำดับ ได้ทรงเหยียบรอยพระบาท และประทานพระ
เกศาธาตุประดิษฐานไว้ในที่นั้น ๆ ตามควรแก่พุทธรักษาแล้ว แล้วเสด็จเลียบลงมาตามฝั่งแม่น้ำปิง จนถึงวังน้ำ
แห่งหนึ่ง มีน้ำใสสะอาด มีที่ราบเตียนงาม พระพุทธรองค์จึงได้ทรงหยุดพักและทรงเปลื้องจีวรให้พระอานนท์
นำไปซัก สถานที่ที่พระอานนท์เอาจีวรไปซักนี้ได้ชื่อว่า วังซักคร้ว มาจนถึงปัจจุบัน เป็นจุดที่อยู่ทางใต้ของสบกวง
อันเป็นที่แม่น้ำกวง ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง ส่วนจุดที่ตากจีวรซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กันนั้น เป็นเนินศิลา บนผิวศิลา
ปรากฏเป็นรอยตารางรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส คล้ายกับผ้าจีวร ซึ่งจะเห็นเป็นตารางคล้ายแนวคันนาของอินเดียใน
สมัยนั้น ต่อจากนั้น พระพุทธรองค์ก็ได้เสด็จข้ามแม่น้ำ แล้วจาริกไปตามลำดับ จนถึงบ้านแห่งหนึ่งไม่ห่างจาก
ดอยม่อนช้างมากนัก พระองค์ก็ทรงหยุดยืน แล้วผินพระพักตร์หว่าย (บ่าย) ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ บ้านนั้น
จึงได้ชื่อว่า บ้านหว่าย ซึ่งปัจจุบันคือบ้านหว่าย จากนั้นก็เสด็จไปถึงลานผาลาด ซึ่งปัจจุบันคือบริเวณที่ตั้งวัด
พระพุทธรบาทตากผ้า ณ ที่นี้ พระพุทธรองค์ได้เหยียบพระบาทประดิษฐานรอยพระบาทลงไว้บนผาลาด แล้วตรัส
พยากรณ์ไว้ว่า

พระพุทธรบาทตากผ้า จังหวัดลำพูน

"ดูอรอนนท์ สถานที่แห่งนี้จะปรากฏชื่อว่า พระพุทธรบาทตากผ้า โดยนิมิตที่เราตถาคต มาหยุด
พักตากผ้ากาสาวพัสด์นี้ และจะเป็นปูชนียสถานที่สักการบูชาของมหาชน ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสใน
พระพุทธศาสนา จะอำนวยการประโยชน์สุขแก่ปวงชน ตลอด 5,000 พรรษา" หลังจากนั้น พระพุทธรองค์ก็เสด็จไป
ทางทิศตะวันออก ถึงห้วยม่อนช้าง แล้วทรงประทับนอนแบบสัทไสยาสน์ ณ ที่นั้น จากนั้นได้ประทานพระ
เกศาแก่ตายายสองคนผัวเมีย ผู้เข้ามาปฏิบัติบำรุงพระพุทธรองค์ด้วยภัตตาหารและน้ำ ต่อมาได้มีผู้ศรัทธาสร้าง
พระพุทธรูปปางสัทไสยาสน์ขึ้นไว้ ณ ที่นั้น ได้ชื่อว่า พระนอนม่อนช้าง มาจนถึงปัจจุบันนี้

เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีป ได้ส่งพระโสณะ และพระอุตตระ มาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ในครั้งนั้นมหาชนผู้ได้รับแสงสว่างจากพุทธธรรม จึงได้สร้างวัด พระพุทธบาทตากผ้าขึ้น และได้เป็นปูชนียสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนา นับแต่นั้นมาจนประมาณปี พ.ศ. 1200เศษ พระนางจามเทวีได้ครองนครหริภุญชัย (ลำพูน) พระนางมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก ได้ทรงสร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาท แล้วจัดให้มีการเฉลิมฉลองเป็นการใหญ่

พระราชโอรส และพระราชบุตรและพระราชธิดาบุญธรรม

พญามังรายมีพระราชบุตรเท่าใดไม่ปรากฏชัด แต่ปรากฏว่า พระราชบุตรพระองค์หัวปี พระนามว่า ขุนเครื่อง นั้น ทรงให้ปกครองเมืองเชียงราย แต่ภายหลังคิดกระบถ จึงทรงให้คนไปฆ่าทิ้งเสีย พระราชบุตรพระองค์ที่สอง คือ ขุนคราม ผู้ตีได้นครเขลางค์ดังกล่าวข้างต้น และพระองค์ที่สาม คือ ขุนเครือ โปรดให้กินเมืองพร้าว แต่ต่อมาถูกพระองค์เนรเทศไปเมืองกองใต้ และชาวไทยใหญ่พากันสร้างเมืองใหม่ให้ขุนเครือปกครองแทน

พญามังรายมหาราช ได้ทรงรับราชบุตรและราชธิดาบุญธรรม ในช่วงอายุ 74 – 80 ปีก่อนสวรรคต ราชธิดาบุญธรรมพระองค์แรก คือ เจ้าหญิงธรรมธารี พระธิดาภคิตรีย์แห่งอาณาจักรพุกาม (เขตพม่า) ก่อนเมืองแตก ราชบุตรบุญธรรม พระองค์ที่สอง คือ เจ้ายอดเมือง (เจ้าแสนต่อ) ราชบุตรของเจ้าเมืองเวียงกาหลง (ปัจจุบันคือ ตำบลเวียงกาหลง อ.ป่าแงะ จ.เชียงราย)

พญามังรายสวรรคต

วัดจำเมือง เป็นที่ตั้งของกู่พญามังราย

พญามังรายมหาราช ทรงสวรรคตเมื่อ พ.ศ.1851 พระชนม์ได้ 80 พรรษาโดยทรงสวรรคตขณะที่ ทรงทอดพระเนตรตลาด เวลานั้นเป็นเวลากลางวันท้องฟ้าสว่างปราศจากเมฆหมอกใดๆ แต่ทันใดนั้นก็ปรากฏ เมฆตั้งเค้าลมพัดแรงและฝนตกลงมา ในทันทีที่มีสุบิาตมาอย่างองค์ของพญามังรายมหาราชเจ้าทำให้ทรง สวรรคตบนหลังช้างระหว่างกลางตลาดนั่นเอง เชื่อกันว่าเป็นปาฏิหาริย์ของพระนางอัครมิ่งเวียงไชยเนื่องจาก ทรงระลึกได้ว่าพญามังรายทรงผิดคำสาบาน ที่พระองค์ทรงสาบาน ในเมื่อประทับ อยู่ที่เชียงแสนว่า จะมีมเหสี เพียง พระองค์เดียว พระนางจึงสละพระองค์ออกจากพระราชวัง ออกบวชชี ซึ่งเชื่อกันว่า ต่อมาบริเวณที่พระ นางไปบวชนั้น เป็น เวียงกุมกามหลังจากนั้น พญาไชยสงคราม(เจ้าขุนคราม) พระโอรสได้จัดพิธีปลงพระศพ แล้วสร้างสถูปบรรจุอัฐิของพระบิดาไว้ที่ตลาดกลางเมือง กู่วัดดอยจำเมือง จังหวัดเชียงรายและปลูกต้นโพธิ์ไว้ที่ สถูปนั้น ทั้งยังสร้างรั้วล้อมบริเวณดังกล่าวไว้ด้วยและพระราชโอรสพญาชัยสงครามได้ครองเมืองเชียงรายต่อมา

การที่พระองค์สวรรคตที่ตลาดเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงสนับสนุนสนใจเศรษฐกิจของ บ้านเมืองอย่างยิ่ง ทรงมีพระทัยใสในการทำมาหากินของราษฎรอยู่เสมอ อันส่งผลให้ราษฎรของพระองค์มี การกินดีอยู่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จนนำความมั่นคงทางเศรษฐกิจมาส่งเสริมกิจการทหารได้ พญามังรายมหาราชจึงทรงเป็นมหาราชที่สนับสนุนส่งเสริมกิจการเศรษฐกิจของบ้านเมืองอย่างแท้จริง

พญามังรายมหาราช ทรงเป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งและกล้าหาญในการศึกสงครามจะเห็นได้จากการ ขยายอาณาเขตไปยังนครหริภุญชัย เนื่องจากทรงเห็นว่าเป็นเมืองที่รุ่งเรืองด้วยการค้า นอกจากนี้การที่ พระองค์ทรงขยายอาณาเขตไปอย่างกว้างขวางทั้งทรงมีสายพระเนตรไกล เป็นกษัตริย์นักพัฒนาที่ยิ่งใหญ่ พระ อัจฉริยะและด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่มีต่ออาณาประชาราษฎรตลอดพระชนม์ชีพ จึงได้รับเทิดพระนามให้ ทรงเป็นมหาราชอีกพระองค์หนึ่ง

พญามังรายมหาราช มหาราชแห่งแคว้นลานนา...ผู้สร้างเมืองเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2518). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บำรุงนุกุลกิจ.

ประเสริฐ ญ นคร. (2549, กุมภาพันธ์). *ประวัติศาสตร์เบ็ดเตล็ด*. กรุงเทพฯ: มติชน. แหล่งข้อมูลอื่น

ประเสริฐ ญ นคร. (2514). *มังรายศาสตร์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร เรียบเรียงเป็นภาษาปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ?.

พงศาวดารโยนก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (2507). กรุงเทพฯ: คลังวิทยา. ISBN -.

เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์. (2555, 24 สิงหาคม). 750 ปี 'พระญามังราย' หรือ 'พ่อขุนเม็งราย'?

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2524). *ตำนานสิบห้าราชวงศ์*, (เล่มที่ 1). เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

th.wikipedia.org/wiki/พญามังราย

www.youtube.com/watch?v=tfTloMRoNRE

www.youtube.com/watch?v=Plub0I3A4B8

<https://mbasic.facebook.com/.../พ่อขุนเม็งรายมหารา>.

www.sac.or.th/main/content_detail.php?content_id...

www.thamnaai.com/index.php?lay=show&ac

www.klangcri.com/porkunmangcri.doc